

Poziția ANOSR privind împrumuturile de studii pentru studenți – capcana mărului otrăvit

I. Context

Dezbaterea cu privire la **împrumuturile de studii** pentru studenți **nu poate fi disociată de sistemul de valori și percepte** prin care definim **viziunea și rolul sistemului de învățământ superior** în ansamblul său. **Introducerea unui sistem de împrumuturi** de studii pentru studenți are **impact relevant asupra accesului și parcurgerii studiilor** de către aceștia, adică asupra configurației însăși a populației studentești. În ciuda faptului că reprezintă **una dintre puținele măsuri din ultima perioadă care ar avea un impact semnificativ** asupra sistemului de învățământ superior, **fie el negativ**, astfel încât **pornirea de la sistemul de valori și implicarea studenților în proces sunt cu atât mai importante, ambele au fost ignorate în timp ce Guvernul ascunde sau tratează indiferent efectele introducerii împrumuturilor**.

Prin **împrumuturi de studii** pentru studenți vom înțelege acel sistem de creditare prin care studenții se împrumută de la băncile comerciale, **statul intervenind în configurarea sistemului fie prin garantarea rambursării, fie prin stabilirea unor condiții mai lesnicioase** de creditare (plata dobânzii în locul studentului, termene de prescripție a obligației de rambursare în anumite cazuri etc). Astfel, **vom exclude** din definiție **acele împrumuturi** pe care le-ar putea **obține studenții fără vreo implicare a statului** în proces.¹

Prezenta poziție a ANOSR vizează **perspectiva federației asupra împrumuturilor de studii în general, ca instrument de finanțare** a învățământului superior, **adaptat însă la contextul actual al propunerii Guvernului** României de susținere a unui asemenea sistem de împrumuturi în România. **În practică, împrumuturile de studii sunt văzute ca având două funcții:** cea de **finanțare** a educației universitare și, respectiv, o funcție **socială**, de asigurare a echității. Cu toate acestea, astfel cum se va analiza în paginile următoare, împrumuturile de studii **nu doar că de multe ori nu au un rol de sprijin a echității**, ba chiar prin efectele lor directe și indirecte **pot conduce la rezultatul opus**.

Astfel, pe de-o parte, în luna aprilie 2022, **Guvernul României a anunțat lansarea unui pachet de măsuri sociale, denumit „Sprijin pentru România”**. În cadrul acestui pachet, **fără vreo consultare a reprezentanților studenților, în ciuda faptului că ar fi așa-zisii**

¹ Pe parcursul documentului, noțiunile de „împrumuturi de studii” și „credite de studii” se vor folosi ca sinonime, având în vedere utilizarea practică. A nu se confunda „credite de studii” cu creditele transferabile (ECTS).

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

beneficiari ai unei acțiuni din cadrul pachetului, s-a anunțat lansarea programului național „Student Invest”, prezentat succint, fără vreo detalieri, ca presupunând „garantarea unui credit în valoare de maxim 50.000 lei, în proporție de 80% de către stat, pentru taxe de studii, publicarea unor cărți sau a studiilor de specialitate, plata locurilor de cazare în căminele studentești”.

Ulterior, Ministrul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Gabriela Firea, a declarat în presă faptul că aceste împrumuturi, în valoare de **10.000 de euro**, vor fi discutate împreună cu Ministerul Finanțelor și Fondul Român de Garantare și Contragarantare (din nou, fără vreo referință la vreo discuție cu reprezentanții studenților, așa-zii beneficiari ai măsurii) și în cadrul acestora „Vor fi eligibile **cheltuieli referitoare la educație în special**, participare la cursuri, la anumite competiții internaționale, achiziția de cărți.”

În paralel, Ministrul Educației, Sorin Cîmpeanu, a organizat întâlniri cu reprezentanții universităților și ai **Băncii Europene de Investiții**, pentru a prezenta oferta celor din urmă de împrumuturi, într-un demers care pare cel puțin să nu aibă legătură de fond cu proiectul inițiat de Guvernul României.

Câteva precizări sunt necesare în acest punct. În primul rând, **studenții nu au fost implicați în aceste procese, deși sunt prezentați ca fiind beneficiarii** acestei măsuri, tocmai pentru că, la o privire mai atentă, **nu studenții ar fi principalii beneficiari** ai acestor împrumuturi. În această schemă de împrumuturi, **studenții reprezintă un canal de transmisie, beneficiarii fiind, de fapt, universitățile (care încasează sumele de bani pe care le împrumută studenții)** și, într-o măsură **subsidiară, băncile comerciale care vor beneficia de dobândă** (plătită de studenți sau, după caz, de stat, nefiind precizat în acest punct).

În al doilea rând, **dacă Guvernul României vrea într-adevăr să sprijine studenții, e suficient să urmeze promisiunile din propriul program de guvernare**, asumat la investitură, care prevede, printre altele, două măsuri punctuale pentru studenți: **un quantum al burselor sociale care să respecte prevederile Legii educației naționale, adică să acopere cheltuielile de cazare și masă, respectiv creșterea cu 100% a subvenției de cazare.**

Ambele promisiuni (creșterea quantumului burselor, creșterea subvenției cămine-cantine) sunt, la momentul de față, **neîndeplinite**, astfel cum a semnalat constant ANOSR. Pe de altă parte, **între cheltuielile precizate ca fiind eligibile în programul de împrumuturi, care nu apare în niciun formă în Programul de Guvernare**, se regăsesc **tocmai acele cheltuieli pe care Guvernul trebuia să le acopere** prin creșterea burselor, respectiv a subvenției cămine-cantine. Așadar, **în loc să le acorde studenților ce le-a promis, Guvernul îi „sprijină” oferindu-le „șansa” unui împrumut pe care ulterior să îl ramburseze.**

Această „șansă” se suprapune peste faptul că:

- **Avem, procentual, populația studentească cea mai mică din UE;**
- **Aproape unul din doi studenți abandonează;**
- **Avem penultima alocare din PIB pentru educație,**

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

guvernul condamând, prin mărul otrăvit al împrumuturilor de studii, studenții din România la precaritate și la o situație semnificativ inferioară colegilor lor europeni, în loc să sprijine convergența.

Mai mult decât atât, deși tratate separat, promovarea împrumuturilor de studii prin pachetul Guvernului și promovarea împrumuturilor BEI se află într-o relație de conexitate, care **coroborate și cu alte manifestări ale Guvernului**, precum Programul de Convergență 2022-2025 (unde ponderea cheltuielilor publice pentru educație în orizont de timp de 50 de ani rămâne la un procent de aproximativ 2.5%) **tind spre același element comun: Guvernul se dezrobește de responsabilitatea de a finanța adecvat învățământul superior și studenții, prin finanțare publică.**

În acest mod, **împrumuturile de studii par a fi mecanismul Guvernului de a acoperi acest gol de finanțare a universităților, prin contribuția privată a studenților și a familiilor lor într-unul dintre cele mai inechitabile sisteme de învățământ superior din Europa**, ceea ce nu poate decât să agraveze aceste circumstanțe.

II. Despre inițiativele privind împrumuturile de studii în România

Tema împrumuturilor de studii în România este recurentă, fiind adusă în discuția publică fie de politicieni, fie de presă. **Cu foarte puține excepții însă, subiectul este prezentat superficial și fără nicio analiză comparativă sau de impact.**

O excepție în acest sens a fost **studiul comandat de Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare/Banca Mondială și publicat în 2008**, „*Introducerea unei scheme de credite pentru studenți în România – Document de lucru*”, realizat tocmai în virtutea propunerii unui sistem de credite de studii pentru studenți (pe care îl consideră din start „**necesar**”). Studiul vine cu câteva obiective potențiale ale unui sistem de împrumuturi de studii, pe care ANOSR nu le consideră justificate.

Un prim obiectiv ar fi „*Furnizarea de fonduri studenților fără mijloace financiare într-un mod care să ducă la creșterea participării*”, care însă nu se susține, **mijlocul adecvat de sprijinire în acest sens fiind bursele** (subvențiile/granturile). De altfel, în **cvasimajoritatea statelor europene**, astfel cum vom arăta într-un capitol următor, **investiția pentru grupurile marginalizate sau fără mijloace financiare se realizează prin granturi** de studii, în multe țări europene învățământul superior fiind chiar universal gratuit. Acolo **unde există, împrumuturile au în majoritatea cazurilor rol marginal și complementar, de sprijin suplimentar**, nefiind o politică țintită pentru creșterea accesului grupurilor defavorizate. Cu atât mai mult, studiile din Regatul Unit, citate *infra*, arată că studenții din grupuri defavorizate nu ajung să fie beneficiarii principali ai împrumuturilor, având în vedere aversiunea față de datorie (debt aversion). În acest caz, se încurajează mai degrabă abandonul.

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Un al doilea obiectiv ar fi „*Influențarea exercitării unei profesii sau a locului de exercitare a acesteia*”, care se află **în totală contradicție cu viziunea ANOSR** și, de altfel, cu misiunea învățământului superior, care **nu se reduce la comodificarea educației ca un bun exclusiv menit să să orienteze studentul spre un loc de muncă. Deși extrem de important, acesta nu este unicul rol** al învățământului superior, iar **studentii nu ar trebui constrânși pe rațiuni financiare să își aleagă un anumit program de studii** (fără să mai menționăm acoperirea precară a consilierii în carieră, din lipsa resurselor și a personalului calificat). Desigur, este de natura evidenței faptul că prin instrumentele de politică publică la dispoziție, inclusiv prin instrumente financiare, **este în abilitarea justificată a statului să promoveze domenii sau programe de studii considerate prioritare, însă modul de acțiune trebuie să fie invers: stimularea alegerii unui program de studii (inclusiv prin acordarea de mai multe locuri bugetate, acoperite de stat), nu limitarea deciziei pe considerente** financiare (pe raționamentul că nu te-ai împrumuta pentru a urma un program de studii care să conducă la o calificare care să nu îți permită sau să permită mai greu rambursarea creditului).

Un al treilea obiectiv ar fi „*distribuția costurilor prin trecerea unora din costurile de pregătire și/sau întreținere ale studenților*” din sarcina statului în sarcina studenților. **Nu putem fi de acord** nici cu acest obiectiv. Desigur, optimizarea cheltuielilor publice reprezintă un obiectiv, și **pot exista numeroase mecanisme necesare sau oportune de creștere a eficienței cheltuirii banului public**, însă **a face acest lucru pe seama educației sau, și mai grav, a urmări reducerea cheltuielilor publice în educație ca un scop** în sine este extrem de **periculos și perdant** nu doar pentru indivizi, ci pentru societate în ansamblul ei. În această paradigmă, inclusiv subvenționarea dobânzii împrumutului este o „pierdere”.

Revenind la realitate, România se află pe **penultimul loc la nivel european din perspectiva cheltuielilor publice/student** în standardul puterii de cumpărare și la **15% de media UE privind numărul de absolvenți** de învățământ superior, în timp ce Rata de acces la învățământul superior pentru populația de 19 ani este de 23,86%. **38% dintre studenții români** (media UE 29%) au **probleme financiare moderate, cu mult peste media europeană**. Studenții ai căror părinți au o **situație financiară rea sau foarte rea, studenții cu dizabilități**, și studenții ce **depind financiar de sistemul național de acordare de burse** întâmpină dificultăți financiare peste medie². În acest context, singura soluție disponibilă este **creșterea investiției în studenți**, în niciun caz introducerea unui sistem de împrumuturi, care poate avea tocmai aptitudinea contrară.

² Hauschildt, Vögtle, și Gwosć, „Social and Economic Conditions of Student Life in Europe”. https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VI_Synopsis_of_Indicac_ors.pdf, preluat din Analiza ANOSR „Creșterea cuantumului minim al bursei, politică de echitate necesară în învățământul superior”

ANOSR este membru în:

European Students' Union

Consiliul Tineretului din România

Alianța pentru o Românie Curată

The European Council of Doctoral Candidates and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Mai mult decât atât, suntem nevoiți să **reamintim o parte din beneficiile învățământului superior**, astfel încât **sprijinirea studenților pentru accesarea și parcurgerea învățământului superior să nu fie văzute drept o cheltuială:**

- Învățământul superior este considerat a fi cel mai important factor de impact asupra **democrației la nivelul țărilor europene**, fapt determinat de **implicarea civică și participarea la vot** în general ridicate în cazul absolvenților de studii superioare³
- Incidența **criminalității** pentru majoritatea infracțiunilor **scade semnificativ** odată cu creșterea nivelului mediu de educație al populației de-a lungul generațiilor⁴
- **Părinții absolvenți** de studii universitare **întâmpină dificultăți în educarea copiilor cu o probabilitate de două ori mai mică** decât cei cu studii secundare⁵.
- Persoanele cu studii superioare au o **speranță de viață mai mare** decât cele fără studii superioare, și anume, în cazul bărbaților cu studii superioare, speranța de viață este cu 8 ani mai mare, în timp ce femeile cu studii superioare au o speranță de viață cu 4 ani mai mare.⁶
- Absolvenții de studii superioare au o **stare de bine subiectivă mult mai ridicată** și sunt mult mai satisfăcuți de viața proprie, indiferent de venituri⁷.
- Persoanele cu studii superioare sunt **de trei ori mai puțin predispuse de a suferi de depresie** și fac mai bine față stresului.⁸
- Nivelul de educație influențează **veniturile fiscale**, acesta determină un salariu mai mare și implicit impozite și taxe plătite. Totuși, se consideră că **beneficiile non-economice ale învățământului superior** (inclusiv sănătatea proprie, longevitatea, dezvoltarea cognitivă a copilului) **și cele externe sociale** (inclusiv democrația, cheltuielile mai reduse ale statului cu aceste persoane) au un impact mai semnificativ decât media salariilor absolvenților de studii superioare.⁹
- **Impactul educației și formării asupra creșterii productivității** este aproximativ două ori mai mare decât impactul creșterilor salariale.¹⁰

Nu în ultimul rând, **documentul prezintă consecința indirectă, dar dificil evitabilă a împrumuturilor de studii:** „*schemă de credite pentru studenți ar putea face posibilă creșterea*

³ OECD, Education at a Glance: OECD Indicators, 2011, preluat din Propunerile ANOSR privind Legea bugetului de stat pentru 2021 („Propunerile ANOSR”)

⁴ Sabates R, Educational Attainment and Juvenile Crime: Area-Level Evidence Using Three Cohorts of Young People, British Journal of Criminology, 12/2007, Volume 48, Issue 3, pp. 395 – 409, 2007, preluat din Propunerile ANOSR.

⁵ Bynner J, Egerton M, The Wider Benefits of HE, Report by HEFCE and the Smith Institute, HEFCE report 01/46, 2001, preluat din Propunerile ANOSR.

⁶ OECD, Education at a Glance: OECD Indicators, 2011, preluat din Propunerile ANOSR.

⁷ Idem.

⁸ Mandemakers J, Monden C, Does education buffer the impact of disability on psychological distress, Social Science & Medicine, 2010, Volume 71, Issue 2, pp. 288 – 297, 2010, preluat din Propunerile ANOSR.

⁹ McMahon W.W, Higher Learning, Greater Good: the private and social benefits of higher education, Oxford University Press, Oxford, 2009, preluat din Propunerile ANOSR.

¹⁰ Dearden L. et al., The impact of training on productivity and wages : evidence from British panel data, 2005, preluat din Propunerile ANOSR.

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

taxelor de cazare și masă, permițând astfel reducerea subvenționării de către stat a întreținerii studenților”. „Schema de credite pentru studenți ar face posibilă creșterea unora sau tuturor taxelor de studii plătite de studenții cu taxă”. Cu toate acestea, față de reacția studenților, care viza tocmai aceste consecințe descriere de autori, se menționează că „opoziția față de creditele pentru studenți (e) mai curând datorată presupunerii că aceste credite pentru studenți ar putea fi legate de reducerea subvențiilor publice de care se bucură în prezent studenții”. Aparent, această presupunere este avută în vedere drept consecință posibilă inclusiv de autori.

Nici atunci, nici ulterior, împrumuturile de studii nu au fost implementate. În baza Legii Educației Naționale, **Agencia de Credite de Studii și Burse**, înființată prin Hotărârea de Guvern 1402/2009 și aflată în subordinea Ministerului Educației, ar fi trebuit să se ocupe de aceste credite. **Inactivitatea agenției pe componenta de credite, sporadic adusă în atenția publicului de presă, este justificată atât de lipsa personalului, cât și de interesul scăzut, la acea vreme, a băncilor comerciale pentru o asemenea schemă.**

În 2018, Guvernul României revine cu ideea împrumuturilor de studii. Conform Programului de guvernare, „Tinerii vor fi susținuți și vor putea ca, până la împlinirea vârstei de 26 de ani, să apeleze la credite fără dobândă, garantate în proporție de 80% de către stat, de maxim 40.000 lei, pentru plata cursurilor, chiriei sau a unei părți din construcția unei locuințe”. **Similitudinile programului „Investește în TINERII” din 2018 cu actuala propunere a Guvernului** (garantare 80%, plata cursurilor, plafon – 40.000 lei în 2018, 50.000 lei în 2022) sunt **evidente. Și de acea dată, proiectul a fost abandonat** de Guvernul României, dându-și seama, în final, de nefezabilitatea acestuia.

Față de poziția ANOSR din 2018 s-au raliat și Asociația Parakletos, Asociația Pro Consumatori (APC România) și Grupul Clienților cu Credite în CHF (GCCC), susținând că „adoptarea acestui program ar putea conduce la creșterea taxelor de studii și la scăderea gradului de finanțare a sistemului de învățământ. În calitate de reprezentanți ai consumatorilor de servicii financiar-bancare considerăm că un asemenea scenariu este posibil. De asemenea, apreciem că Guvernul României poate aduce la îndeplinire obiectivele trasate în program prin suplimentarea locurilor bugetate în cadrul universităților de stat, precum și prin alocarea de fonduri suplimentare destinate acordării bursei.”

III. Paradigma costurilor și împrumuturile de studii la nivel european

Politica privind **subvențiile individuale** (burse) și **împrumuturile de studii** pentru studenți la nivel european este **legată implicit de cea privind acoperirea taxelor de școlarizare** prin locuri bugetate. În cazul în care statul subvenționează universal costurile de școlarizare

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

(neincluzând aici cheltuielile conexe – cazare, masă, manuale etc, care intră în categoria subvențiilor individuale), vorbim de învățământ superior gratuit.

Există mai multe tipuri de politici în ceea ce privește taxele de școlarizare. În primul rând discutăm de așa numitele **politici ale responsabilității egale**¹¹ (*upfront tuition policies*), care consideră că **părinții au principala responsabilitate în ceea ce privește acoperirea costurilor de școlarizare ale studenților. De regulă însă, statul intervine și alocă anumite deduceri studenților, în funcție de situația financiară a familiei.**

O altă situație se regăsește în cazul **țărilor care subvenționează taxele de școlarizare**.¹² Cel mai cunoscut exemplu în acest sens îl reprezintă grupul statelor scandinave (Danemarca, Norvegia, Islanda, Suedia), care consideră **studenții ca fiind adulți independenți din punct de vedere financiar**, fapt pentru care, **deși scutiți de regulă de orice cheltuieți ce țin de parcursul în învățământul superior, sunt nevoiți să își finanțeze cheltuielile cotidiene**, existând posibilitatea atragerii unui împrumut în acest sens, garantat de regulă de stat.

Cea mai puțin numeroasă categorie, compusă din Regatul Unit (în special Anglia) și Țările de Jos, este cea a țărilor care practică în principal **politică de amânare a plății taxelor de școlarizare**¹³ (*deferred tuition fee policies*), prin care **studenții primesc o finanțare rambursabilă prin intermediul unor credite garantate de stat.**

Nu în ultimul rând, există și o a patra categorie de state, cea în care există o **politică duală**¹⁴ (*dual track tuition policies*) privitoare la plata taxelor de școlarizare. În rândul acestor state se încadrează **și România**. Ele oferă **un anumit număr (deloc neglijabil) de scutiri de la taxa de școlarizare**, în baza unor **criterii ce țin de performanța academică** din învățământul secundar și, ulterior, din timpul facultății.

Din perspectiva situației la zi a sistemelor de subvenții și împrumuturi, elocventă este analiza **Eurydice**.¹⁵

În **Germania, Polonia, Slovenia, Scoția (licență), Norvegia, Cehia, Slovacia, Austria (Pädagogische Hochschulen și universități, excluzând Fachhochschulen), Danemarca, Estonia, Grecia (licență), Croația, Cipru (licență), Malta, Finlanda, Suedia, Turcia, Muntenegru, învățământul superior este gratuit**. Pe de altă parte, **în 8 țări din UE există sistem de împrumuturi activ**, cu peste 5% dintre studenți beneficiari, **însă în majoritatea**

¹¹ Pamela Maruccci, Bruce Johnstone, *Tuition Fee Policies in Comparative Perspective: Theoretical and Political Rationales*, în *Journal of Higher Education Policy and Management*, vol. 29, nr. 1 din 2007, p. 25

¹² Idem.

¹³ Idem.

¹⁴ Idem.

¹⁵ European Commission/EACEA/Eurydice, 2020. National Student Fee and Support System in European Higher Education – 2020/21. Eurydice – Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

acestor cazuri învățământul superior este gratuit. Excepții notabile, unde există și ponderi mari de studenți care se împrumută, fiind Regatul Unit și Țările de Jos.

În același timp, menționăm cazul unor țări care, deși nu au învățământ superior universal gratuit, au taxe reduse ca politică generală sau pe care le-au redus în ultima perioadă. De exemplu, **în Franța, taxa comună la universitățile publice este de 170 euro**, în timp ce la **public grande écoles și politehnici este de 601 euro**. În același timp, **în Portugalia din 2019 în 2021 taxele au scăzut de la o variație de 657-1063 euro la 495-697 euro**. Tot ca o măsură pozitivă recentă, **Italia a crescut pragul de venit familial de la care nu se plătește taxă** în învățământul superior de la 13.000 la 20.000 euro pe an.

În 14 țări din UE o proporție mai mare de studenți decât în România primesc burse sociale sau universale (de exemplu, în **Franța** 34% beneficiază de această facilitate, în **Belgia – comunitatea flamandă** 20%).

Tendința României de a introduce un sistem de împrumuturi ar **reprezenta o poziție divergentă față de trendul european, afirmat și prin diferite documente europene** (*Comunicatul Comisiei privind crearea unui Spațiu European al Educației până în 2025, Principiile și Linii directoare privind Dimensiunea Socială*, adoptate la Conferința Ministerială de la Roma în cadrul Procesului Bologna etc) și ar reprezenta un **motiv pentru scăderea investiției în educație, și așa scăzute**.

Chiar dacă nu există o garanție în acest sens, mai multe exemple, precum cel al Țărilor de Jos, sunt ilustrative. De asemenea, în Regatul Unit, împrumuturile au fost introduse în anul universitar 1990/1991, când studenții puteau accesa în medie £420. Aceste împrumuturi au crescut vertiginos, estimându-se că în 2050 vor ajunge la 8.8% din PIB.¹⁶

Cu toate acestea, inclusiv cele două cazuri pot fi nuanțate. **În Țările de Jos, împrumutul are 0% dobândă, este plătit doar prin raportare la cotă de venit și dacă se atinge un prag de venit, în caz contrar prescriindu-se datoria.** Sistemul provine tocmai din Regatul Unit, unde, în paralel, începând cu anul universitar 2006/2007 a fost introdus un grant pentru susținerea cheltuielilor curente (Maintenance Grant), a cărui valoare a crescut de la £2.700 la £5.555 în 2015.¹⁷

¹⁶ Pamela Maruccci, op. cit.

¹⁷ Paul Bolton, *Students Loan Statistics*, House of Commons Library, London, 2015, p. 5

ANOSR este membru în:

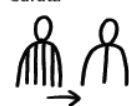
European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

IV. Perspective privind împrumuturile în literatura de specialitate

Există **numeroase analize privind impactul împrumuturilor** de studii în evoluția personală a tânărului. **Dezbaterea profesională nu a oferit o soluție universală** privind oportunitatea sau neoportunitatea împrumuturilor de studii, câtă vreme **contextele în care se aplică sunt diferite**. Cu toate acestea, în literatura de specialitate s-au **dovedit anumite legături de cauzalitate extrem de îngrijorătoare**. În cele ce urmează vom prezenta o serie de efecte ale împrumuturilor de studii, colectate din articole științifice de OECD¹⁸:

- Împrumuturile de studii sunt **negativ corelate cu bunăstarea financiară a tânărului pe parcursul întregii sale vieți**
- În SUA, împrumuturile de studii sunt **corelate negativ cu capacitatea de economisire și capacitatea de a se împrumuta mai târziu în viață și pozitiv cu problemele financiare și expunerea la aceste probleme;**
- Împrumuturile de studii au efect **negativ asupra pregătirii pentru pensionare**, atât din perspectiva **amânării vârstei**, cât și din perspectiva **economiilor;**
- Împrumuturile de studii **amână dobândirea unei locuințe și pot amâna formarea unei familii;**
- Studenții care au accesat împrumuturi prețuiesc mai mult siguranța locului de muncă decât satisfacția locului de muncă și sunt mai puțini înclinați spre antreprenoriat;

Pe de altă parte, același studiu arată că **anumite grupuri defavorizate au incertitudini cu privire la capacitatea de a rambursa împrumuturile** după absolvire sau **aversiune față de datorie** (care nu se confundă cu simpla dorință evidentă de a nu avea datorii), pentru aceștia **abandonul fiind o opțiune, în timp ce actualmente rata ste de 43.8% pentru programele de 3 ani**.¹⁹

Un alt volum pe subiect este cel editat de P. Teixeira, care citează studii privind **impactul împrumuturilor de studii în Regatul Unit**.²⁰

- **Cazurile sociale** sunt cele care sunt **cel mai probabil depărtate de obținerea unui împrumut**, având în vedere riscul neplății;

¹⁸ OECD (2020), Resourcing Higher Education: Challenges, Choices and Consequences, Higher Education, OECD Publishing, Paris și cei citați acolo.

¹⁹ Herțeliu, C., Alexe-Coteț, D., Hâj, C.M., Pârvan, A.T. (2022). Defining and Measuring Dropout Phenomenon in Romanian Public Universities. In: Curaj, A., Salmi, J., Hâj, C.M. (eds) Higher Education in Romania: Overcoming Challenges and Embracing Opportunities. Springer

²⁰ Pedro N. Teixeira, Cost-sharing and accesibility in higher education: a fairer deal?

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

- **Studentii din familii sărace sunt mai predispuși la a-și crește datoria** la finalizarea studiilor, comparativ cu studenții din familii mai bogate (care pot lua un împrumut mai redus și îl pot rambursa anticipat);
- Introducerea sistemului de împrumuturi **a contribuit la creșterea angajării pe un număr de ore ridicat a celor împrumutați** în paralel cu studiile;
- Studenții erau **de două ori mai predispuși la venituri sub pragul sărăciei decât gospodării similare** la nivelul populației generale;
- În vederea minimizării împrumutului, **studenții care nu își permit studiile aleg programe de studii mai scurte, mai puțin avansate;**

V. Concluzii

Guvernul României ar trebui să acționeze după valorile și obiectivele pe care își asumă, atât formal, cât și declarativă, că le urmărește. Atât corelarea cuantumului burselor cu nevoile studenților (și cu cheltuielile minime prevăzute de lege), cât și creșterea subvenției cămine-cantine sunt obiective inserate în Programul de Guvernare. Deși pentru acestea Guvernul nu găsește loc în „pachetul social”, **propunerea Guvernului, de introducere a creditelor de studii, este o eternă reîntoarcere la tentative eșuate, puse pe agenda publică fără vreo analiză sau o minimă consultare** cu cei pe care se presupune că i-ar sprijini măsura.

Schema de împrumuturi **nu rezolvă problemele actuale ale studenților**, așa cum încearcă să sugereze Guvernul, și **nici nu sunt eficiente în contextul actual.**

Astfel, riscul de a intra într-o **spirală cvasispeculativă** este imposibil de negat. Această spirală s-a dezvoltat corelativ cu introducerea împrumuturilor în alte țări, **notoriu fiind cazul SUA, în care criza datoriilor studenților este acută, generațională și cu impact devastator.** Pașii acestui mecanism sunt limitați la număr: **universitățile pot crește artificial/fără acoperire reală taxele de studii**, pentru că știu că debitul este acoperit de studenți prin împrumuturi, **acordate lejer de bănci având în vedere garanția statului, care la rândul său se bazează pe solvabilitatea de viitor a studenților.** În tot acest peisaj, **studentul ar fi cel perdant.**

Creșterea numărului de studenți împovărați financiar poate crea șocuri nu doar la nivel **individual** (fie ele **financiare sau de bunăstare** și sănătate mintală), **ci și la nivel societal**, prin creșterea inechității.

De altfel, **o tendință** ce s-a putut observa în alte state odată cu introducerea sistemului de împrumuturi a fost **scăderea cheltuielilor publice cu educația**, în contextul în care și în momentul de față cheltuielile publice/student (PPP) în România sunt la coada clasamentului.

Pe de altă parte, **inițiativa României e asincronă atât cu status-quo-ul european** (unde sistemele bazate pe împrumuturi, cu 2 excepții majore, sunt corelate cu învățământul superior universal gratuit cel puțin la licență), **cât și cu inițiativele din alte țări (Franța, Slovenia,**

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council of
Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 anosr.ro

 anosr

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Luxemburg sunt doar câteva dintre țările care au crescut subvențiile publice pentru studenți în ultima perioadă), care **au înțeles contextul dificil prin care trec studenții** în această perioadă. Concomitent, **criteriul apartenenței la un grup marginalizat în alocarea locurilor bugetate are un rol marginal.**

Studenții care se împrumută ar fi „încurajați” să se **angajeze, inclusiv cu mai mult decât o fracțiune de normă**, ceea ce este de natură să afecteze capacitatea de pregătire academică. Pe de altă parte, **alții nu și-ar asuma riscul posibilității neplății, îngroșând abandonul**, scăzând numărul de absolvenți de învățământ superior și așa redus și privându-se de beneficiile individuale (și colective) ale învățământului superior.

Alte consecințe nedorite pot fi **scăderea capacității de a-și găsi o locuință** și amânarea deciziilor de a-și **constitui o familie** și de a avea copii, o altă prioritate a Guvernului, cu atât mai mult în contextul lipsei de **educație financiară, constatată și de Guvern într-o strategie** pusă în dezbatere publică recent.

Având în vedere lipsa de consiliere și orientare în carieră adecvată, decizia de a urma un program de studii asociat cu un împrumut poate determina consecințe negative majore. Conform Eurostudent, **cât ține de claritatea intențiilor pentru studii, România ocupă penultimul loc printre țările participante** la studiu vizavi de autoevaluarea de către studenți a clarității intențiilor, **astfel 61%** dintre aceștia au declarat că au intenții de studiu clare și bine delimitate, **media UE fiind la 75%.**

Lipsa consilierii și orientării adecvate va influența alegerea programului de studii și, **implicit, opțiunile de carieră** ținând cont de **șansa ulterioară de rambursare a împrumutului.** Cu toate acestea, având în **vedere decalajul de competențe, absolvenții s-ar putea trezi în locuri de muncă ce necesită calificări inferioare** („underskilled”), cum subliniază Comisia Europeană, având astfel un **venit mai redus decât se așteptau.**

Nu în ultimul rând, având în vedere **gradul de colectare a veniturilor publice**, ne surprinde faptul că Guvernul nu-și pune problema **cum ar executa silit creanța în ipoteza în care debitorul ei părăsește jurisdicția României sau nu declară corespunzător veniturile.**

Este momentul ca **Guvernul să își asume creșterea quantumului burselor și a subvenției cămine-cantine, dacă dorește** într-adevăr ca studenții să fie parte a pachetului social. **În caz contrar, împrumuturile nu doar că nu ar converge către acel scop, dar ar putea să nu aibă nici măcar un efect neutru.**

Pentru detalii și informații suplimentare, vă stăm la dispoziție:

Horia Șerban ONIȚA

Președinte ANOSR

0748 880 910 | horia@anosr.ro

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
România
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 [anosr.ro](https://www.facebook.com/anosr.ro)

 [anosr](https://www.linkedin.com/company/anosr)

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR) este prima federație națională studentească, non-guvernamentală și non-partizană care, de peste 22 de ani, are ca **scop principal** reprezentarea intereselor comune ale studenților din România, apărarea și promovarea drepturilor și obligațiilor acestora, cât și stimularea participării lor la actul educațional și la viața socială, economică și culturală.

ANOSR reunește studenți din **19 centre universitare** din întreaga țară, din **31 de universități**, atingând un număr de **115 organizații membre**, care luptă împreună pentru menținerea în funcțiune a mecanismului mișcării studentești.

La nivel național, ANOSR este parte a **Alianței pentru o Românie Curată** și membră în **Consiliul Tineretului din România**. De asemenea, federația este reprezentantul legitim al studenților din România la nivel european, prin statutul de membru cu drepturi depline al **Organizației Europene a Studenților** (ESU - European Students' Union), singura structură europeană care reprezintă studenții.

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union

Consiliul
Tineretului din
România

Alianța pentru o
Românie
Curată

The European Council
of Doctoral Candidates
and Junior Researchers

 [anosr.ro](https://www.facebook.com/anosr.ro)

 [anosr](https://www.linkedin.com/company/anosr)

 office@anosr.ro

 www.anosr.ro

 Calea Plevnei, nr. 61
Camera 12-13, sector 1,
București, 010223